

KINNITATUD
sotsiaalkaitseministri ning tervise- ja tööministri 21.07.2015
käskkirjaga nr 115
MUUDETUD
sotsiaalkaitseministri ning tervise- ja tööministri 19.01.2017
käskkirjaga nr 5
MUUDETUD
sotsiaalkaitseministri ning tervise- ja tööministri 13.06.2017
käskkirjaga nr 70
MUUDETUD
sotsiaalkaitseministri ning tervise- ja tööministri 20.04.2018
käskkirjaga nr 36
MUUDETUD
sotsiaalkaitseministri ning tervise- ja tööministri 02.04.2019
käskkirjaga nr 30
MUUDETUD
sotsiaalministri 04.03.2020
käskkirjaga nr 16
MUUDETUD
sotsiaalkaitseministri ning tervise- ja tööministri05.2021
käskkirjaga nr

Töövõimereformi sihtrühma töövõimelisuse tõstmine ja nende töötamise soodustamine

Abikõlblikkuse periood

01.01.2015–31.12.2023

Rakendusasutus

Sotsiaalministeerium

Rakendusüksus

Riigi Tugiteenuste Keskus

Toetuse saaja

Sotsiaalministeerium

Partnerid

Sotsiaalkindlustusamet

Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskus

SISUKORD

MÕISTED.....	3
1. TAT KIRJELDUS	4
1.1. SEOS RAKENDUSKAVAGA	4
1.1.1. PRIORITEETNE SUUND.....	4
1.1.2. PRIORITEETSE SUUNA ALAEESMÄRK	4
1.1.3. MEETME NIMETUS.....	4
1.1.4. MEETME EESMÄRK.....	4
1.2. TOETUSE ANDMISE TINGIMUSED	4
1.2.1. TAT EESMÄRK.....	4
1.2.2. TAT TULEMUS	4
1.2.3. TAT VAJALIKKUSE PÕHJENDUS	5
1.2.4. TAT EELARVE.....	6
2. TEGEVUSTE KIRJELDUSED TULEMUSTE SAAVUTAMISEKS.....	6
2.1. KAITSTUD TÖÖTAMISE TEENUSE VÄLJAARENDAMINE JA OSUTAMINE, ABIVAHENDITE KASUTAMISE VÕIMALDAMINE NING SOTSIAALSE REHABILITATSIOONI TEENUSE PAKKUMINE	6
2.2. KUULMISPUUDEGA INIMESTELE SUUNATUD TÖLKETEENUSTE ARENDAMINE JA PAKKUMINE	10
2.3. INTEGREERITUD, ISIKUKESKSE JA PAINDLIKU ERIHOOLEKANDETEENUSTE SÜSTEEMI PILOTEERIMINE.....	10
2.4. TOETATUD TÖÖLERAKENDUMISE KOOLITUSTE PAKKUMINE.....	11
2.5. KUTSEREHABILITATSIOONI TEENUSE ARENDAMINE	12
2.6. KUTSEREHABILITATSIOONI KEELEKÜMBLUSE KOHANEMISKURSUS VENE KEELE EMAKEELEGA ÖPPIJALE	12
3. NÄITAJAD	13
4. TAT MÕJU LÄBIVATELE TEEMADELE	15
5. SEOS PRIORITEETSE SUUNA TEISTE MEETMETE, TAT-DE JA AVATUD TAOTLUSVOORUDEGA	16
6. SEOS VALDKONDLIKE ARENGUKAVADEGA.....	17
7. TAT RAKENDAMINE.....	17
7.1. TOETUSE SAAJA KOHUSTUSED.....	17
7.2. KULUDE ABIKÕLBLIKUS.....	18
7.3. TOETUSE MAKSMINE	18
7.4. TAT MUUTMINE	20
7.5. TOETUSE KASUTAMISEGA SEOTUD TEABE JA SEIREARUANNETE ESITAMINE	21
7.6. FINANTSKORREKTSIOONID	22
7.7. PARTNERI KOHUSTUSED	22
7.8. VAIETE MENETLEJA.....	22
7.9. RIIGABI	22
8. RISKIDE HINDAMINE.....	22
LISAD:.....	22

Mõisted

Erivajadusega inimene – inimene, kellel on füüsiline, psüühiline või sotsiaalne kõrvalekalle ning kelle iseseisva toimetuleku võime ei ole piisav, sh puude või puude riskiga inimene.

Kaitstud töötamise teenus – tasustatud töö pakkumine isikule, kes oma erivajaduse tõttu ei ole võimeline töötama tavalistes töötingimustes avatud tööturul või ei ole võimeline seda tegema järjepidevalt.

Abivahend – tooted, instrumendid, varustus, tehnilised süsteemid ning juht- ja abikoerad, mille abil on võimalik ennetada tekkinud või kaasasündinud kahjustuse või puude süvenemist, kompenseerida kahjustusest või puudest tingitud funktsioonihäiret, parandada või säilitada võimalikult suurt füüsilist ja sotsiaalset iseseisvust ning tegutsemisvõimet. Tehniliste abivahendite alla kuuluvad näiteks proteesid ja ortoosid (kere või jäseme välise fikseerimise seade), kuuldeaparaadid, ratastoolid, inkontinentsitooted (imavad püksid, sidemed, mähkmed), samuti vaegnägijatele mõeldud valged kepid, spetsiaalsed luubid ja valgustid.

Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenus on sotsiaalteenus, mida pakutakse puudega, osalise või puuduva töövõimega inimestele. Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse eesmärk on toetada ja parandada inimese iseseisvat toimetulekut ja töövõime taastamist, soodustada töötamist või tööle asumist ja suurendada võimalusi ühiskonnas osalemiseks.

Vähenenud töövõimega isik on isik,

- kellel on tuvastatud osaline töövõime või töövõime puudumine töövõimetoetuse seaduse alusel; või
- kes on tunnistatud püsivalt töövõimetuks riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel, sealhulgas isik, kelle riiklike elatusrahade seaduse alusel määratud invaliidusgrupp on loetud vastavaks püsivale töövõimetusse; või
- kellel on määratud puue puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse alusel.

Toetuse andmise tingimused (edaspidi TAT) on koostatud perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse (edaspidi *struktuuritoetuse seaduse*) § 16 lõike 1 alusel.

1. TAT kirjeldus

1.1. Seos rakenduskavaga

1.1.1. Prioriteetne suund

Tööturule juurdepääsu parandamine ja tööturult väljalangemise ennetamine

1.1.2. Prioriteetse suuna alaeesmärk

Vähenenud töövõimega inimeste osalemine tööturul ja tööhõives on suurenenud ja tööealise elanikkonna töövõime vähenemine on pidurdunud.

Rakenduskava tulemusindikaatorid	<ul style="list-style-type: none">• Töötavad vähenenud töövõimega inimesed, kes on säilitanud oma töökoha 12 kuu möödumisel alates töövõime reformi vahendusel teenuste saamist• Mittetöötavad vähenenud töövõimega inimesed, kes on liikunud hõivesse 12 kuu möödumisel alates töövõime reformi vahendusel teenuste saamist
---	---

1.1.3. Meetme nimetus

Töövõime toetamise skeemi loomine ja juurutamine. TAT panustab meetme tegevusse 3.1.1 „Töövõime toetamise reformi sihtrühmale tööturuteenuste ja neid toetavate teenuste arendamine, juurutamine ja osutamine, et säilitada töökohta või leida uut tööd“.

1.1.4. Meetme eesmärk

Tööealiste töövõime säilitamine ja parandamine, sh tööandja toetamine töötingimuste edendamisel, vähenenud töövõimega inimeste tööturul osalemise suurendamine ja varase pensionile jäämise ärahoidmine. Töövõime toetamise skeemi jätkusuutlikkuse tagamine.

1.2. Toetuse andmise tingimused

1.2.1. TAT eesmärk

Tööealiste erivajadustega vähenenud töövõimega inimeste tööturul osalemise võimaluste suurendamine.

1.2.2. TAT tulemus

Eestis on loodud kaitstud töötamise teenuse võimalus puuduva töövõimega erivajadustega tööealistele inimestele, kes on teenusest huvitatud ja on võimelised seda kasutama. Tagatud on vajalike abivahendite ja viipekeeletõlgi teenuse kättesaadavus vähenenud töövõimega mittetöötavatele ja juba töötavatele tööealistele inimestele. Sotsiaalne rehabilitatsioon on

tööealistele vähenenud töövõimega inimestele kättesaadav, paranenud on nende igapäevane toimetulek, mis võimaldab tööturule siirduda või tööturul osaleda.

Välja on arendatud üle-eestiline kutserehabilitatsiooni teenus toetamaks paremini erivajadusega õppijat kutseõppes ning piloteeritud on keelekümluse kohanemiskursust vene keelt emakeelena kõnelevatele noortele.

1.2.3. TAT vajalikkuse põhjendus

Viimase kümne aasta jooksul on püsiva töövõimekaotusega inimeste arv peaaegu kahekordistunud. Kui 2004. aastal oli töövõimetuspensionari saajaid 55 480, siis 2014. aastaks suurenes nende arv 98 000-ni (ligi 10% tööealisest rahvastikust), neist mehi oli 48,7% ja naisi 51,3%.¹ Praeguse skeemi jätkudes oleks 2020. aastal töövõimetuspensionäride arv ca 116 000, kulud töövõimetuspensionidele kasvaksid ca 1,65 korda ning töövõimetuspensionäride osakaal moodustaks tööealisest rahvastikust (vanuses 15–74 eluaastat) 14,5%. Puudega ja püsiva töövõimekaotusega inimesed on ühiskonnas üks haavatavamaid sihtrühmi, kelle igapäevane toimetulek sõltub suurel määral töövõimetuspensionist ja puudetoetusest. Töövõimetuspensionari saajate arv kasvab kiiresti, ent süsteemist lahkujate arv on väike.

Hõives osalemist toetavad meetmed (nt rehabilitatsioon, abivahendid) ei ole kättesaadavad ja töövõimetuspensionärid kasutavad aktiivseid meetmeid vähe. Tööealisest elanikkonnast vajab aastas keskmiselt 5000 inimest sotsiaalse rehabilitatsiooni teenust (sh keskmise puudega 1687 ja raske puudega 2251 inimest). Selleks, et valmistada ette töövõimekaoga ja/või keskmise ja raske puudega inimeste liikumist tööturule, tuleb neile pakkuda sotsiaalse rehabilitatsiooni teenust. Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse abil toetatakse inimese võimalikult iseseisvat elamist, võimetekohase hariduse ja tööks vajalike oskuste omandamist ning võimetekohasele tööle asumise eelduste loomist.

Vähenenud töövõimega inimeste töötamise võimaluste suurendamiseks on vaja pakkuda toetavaid teenuseid. Kõrvalejäämine tööturult piirab võimalust elada terviklikku elu. Lisaks erivajadustega inimeste kaitstud töötamise keskustele on oluline toetada erivajadustega inimeste ühiskonda integreerimist avatud tööturul töötamise soodustamise kaudu.

Seoses töövõimereformiga luuakse terviklik töövõime hindamise ja toetamise süsteem, mis suurendab vähenenud töövõimega inimeste töötamise võimalusi ning pakub rohkem teenuseid. Uus lähenemine esitab praegustele töövõimetuspensionäridele rangemad aktiivsuse nõuded. Paljud seni tööturult eemal olnud inimesed suunatakse kasutama aktiivseid tööturumeetmeid, mis mõjutab nende igapäevast elukorraldust ning suurendab tegutsemise osakaalu. See omakorda seab nõuded toetavatele teenustele, mis aitavad tööturule naasta, ning abivahenditele, mis peaksid looma tingimused teenuste (nt tööalase rehabilitatsiooni teenus) kasutamise alustamiseks ja maksimaalse tulemuse tagamiseks. Inimesed, kellel on olnud iga päev kasutatavatele abivahenditele väiksemad nõuded või kes on saanud hakkama ilma abivahenditeta (kompenseerides abivahendeid vajavaid olukordi näiteks kõrvalabi kasutamisega), vajavad pärast reformi teostumist oma igapäevase iseseisva toimetuleku parandamiseks funktsionaalsuselt nõudlikumaid või eri tegevuste toetamiseks vajalikke abivahendeid. Arvestades, et Eestis on puudega isikute pikaajalise töötuse määr väga kõrge (2013. aasta andmetel oli 15–64-aastaste puudega isikute tööhõivemäär 23,5%)², võib inimene enne tööturule siirdumist vajada mitmeid, sh ka pikemaajalisi sekkumisi.

Ühtlasi võib uus olukord mõjutada seniste abivahendite aktiivsustasemeid ja

¹ Eesti Statistikaamet. <http://www.stat.ee/> 03.09.2014

² Statistikaameti andmebaas <http://www.stat.ee/>

funktsionaalsusnõudeid, mille järele vähem aktiivsema elukorralduse puhul polnud vajadust, näiteks erilisadega või erinevaks juhtumisviisiks (näpp, lõug) kohandatud elektrilised ratastoolid, kõrgema aktiivsusklassi proteesid ja muud abivahendid.

Erivajadustega inimeste tööturule jõudmise ja seal püsimise juures on oluline ka nende võime olla ülejäänud ühiskonnaga võrdselt informeeritud ja suhelda ilma takistusteta. Kuulmispuudega inimeste jaoks on esmaseks ja kõige olulisemaks puudest tulenevaks negatiivseks tagajärjeks suhtlemistakistus ümbritseva, valdavalt kuuljatest koosneva keskkonnaga. Kuulmispuudega inimeste toetamiseks ja nende tööturul osalemise võimaluste parandamiseks on esmatähtis pakkuda neile vajalikke teenuseid, mis nende puudest tulenevaid kitsaskohti leevendavad. Sihtrühma vajadusi katvate kvaliteetsete teenuste loomiseks ja arendamiseks luuakse esmalt kõiki kuulmispuudega inimestele suunatud tõlkeliike (viipekeeletõlge, kirjutustõlge jne) kaardistav kontseptsioon, mille tulemuste alusel arendatakse ja katsetatakse tõlketeenuseid, et parandada kuulmispuudega inimeste võimalust olla ühiskonda sotsiaalselt kaasatud.

Lisaks on vajalik toetada erivajadusega inimeste võimetekohast rakendumist ning võimaldada neil parimal võimalikul viisil igapäevaeluga ise toime tulla, suurendades seeläbi nende osalemist täisväärtuslikult ühiskonnaelus. Selleks töötatakse välja sihtrühma liikmete individuaalsete vajadustega arvestav kutserehabilitatsiooni teenus, mille laiem eesmärk on õpetada inimesele uusi oskusi tööalaseks rakendumiseks ning arendada igapäevaeluga iseseisvalt hakkamasaamise oskusi. Samuti on vaja tagada, et teenust oleks võimalik pakkuda teise emakeelega erivajadusega inimesele. Selleks arendatakse teenuse disainil põhinedes välja kutserehabilitatsiooni teenus kutseõppeasutustes osutamiseks üle Eesti ning arendatakse ja piloteeritakse keelekümluse kohanemiskursust vene emakeelega erivajadusega inimestele.

1.2.4. TAT eelarve

		Summa	Osakaal
1	ESFi toetus	37 736 510,36	85%
2	Riiklik kaasfinantseering	6 659 384,18	15%
3	Omafinantseering	0	0
4	Programmi eelarve kokku	44 395 894,54	100%

2. Tegevuste kirjeldused tulemuste saavutamiseks

2.1. Kaitstud töötamise teenuse väljaarendamine ja osutamine, abivahendite kasutamise võimaldamine ning sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse pakkumine

2.1.1. Kaitstud töötamise teenuse väljaarendamine ja osutamine

Kaitstud töötamise teenuse eesmärk on pakkuda isikule töötegemise võimalust kaitstud ja kohandatud töökeskkonnas ning tuge suundumisel tööturuteenuseid saama või avatud tööturule.

Tegevus toetab põhimõtet tagada võimalus aktiivsuseks tööturul ka vähenenud töövõimega erivajadustega inimestele (selles peatükis edaspidi *klient*).

Enne teenuse osutamise algust 2016. aastal arendatakse 2015. aastal välja pikaajalise kaitstud töötamise teenuse mudel koos sihtrühma huvisid silmas pidava detailse teenusekirjeldusega, mille koostamisse kaasatakse ka potentsiaalsed teenuseosutajad. Lisaks koolitatakse otseselt teenuse osutamisega seotud Sotsiaalkindlustusameti (edaspidi SKA) personali, et nad oleksid kursis sihtrühma vajaduste ja teenuse olemusega ning valmis pakkuma klientidele kvaliteetset teenust.

Potentsiaalsed kaitstud töötamise teenuse kliendid jõuavad SKA-sse järgmiselt:

1. Klient, kes töötukassa (edaspidi TK) töövõime hindamise läbinuna on hinnatud töövõimeetuks (ja seega ei ole TK pakutava kaitstud töötamise teenuse sihtrühm), saab info SKA pakutava kaitstud töötamise teenuse kohta TK juhtumikorraldajalt/klienditeenindajalt.
2. Kliendid, kes kasutavad SKA pakutavat töötamise toetamise teenust, võivad hakata saama SKA pakutavat kaitstud töötamise teenust.
3. SKA kliendile annavad kaitstud töötamise teenust puuduvat infot SKA juhtumikorraldajad/klienditeenindajad ja SKA koostööpartnerid.
4. Erihoolekandeteenuseid pakuvate asutuste ja kohalike omavalitsuste sotsiaaltöötajaid/tegevusjuhendajaid teavitatakse SKA pakutava kaitstud töötamise teenuse olemasolust ning nad saavad omakorda informeerida potentsiaalseid kliente teenuse saamise võimalusest.

Kaitstud töötamise teenust pakutakse selle jaoks spetsiaalselt loodud töökohtadel sobivas keskkonnas teenusepakkuja juures või kohandatud töökeskkonnas avatud tööturul. Kliendid teevad allhanketöid ja valmistavad omatoodangut või pakuvad teenust. Klientidele sobivad tööülesanded valitakse vastavalt nende võimetele ja oskustele ning neile on tagatud tööalane juhendamine. Kliendi soovi ja eelduste korral hakatakse teda ette valmistama avatud tööturule siirdumiseks, pakkudes tuge töökoha leidmisel. Klient valib ise SKA juhtumikorraldajaga talle sobiva kaitstud töötamise teenuse osutaja nõuetele vastavate teenuseosutajate seast. Teenust saava kliendi töösuutlikkust ja vajadust jätkata teenuse saamist hindab teenuseosutaja, kes esitab hinnangu SKA-le koos omapoolse soovitusena teenuse saamist jätkata või teenusevajadus ümber hinnata.

Teenus on suunatud inimestele, kellel on tuvastatud puuduv või osaline töövõime ja kes vajavad pikka ettevalmistust, et olla valmis liikuma avatud tööturule, mistõttu nad võivad kasutada kaitstud töötamise teenust pikka aega.

Kaitstud töötamise teenuse osutamine toimub kolmes etapis:

1. Sisseelamine – kliendi töösuutlikkuse hindamine ja tööoskuste kujundamine kuni kuue kuu jooksul. Nimetatud aja jooksul makstakse kliendile stipendiumi tööturuteenuste ja -toetuste seaduse § 35 alusel kehtestatud määras. Stipendiumi makstakse juhul, kui teenust saav isik ei ole sisseelamisetapi ajal tööle asunud. Kliendile makstakse ka sõidu- ja majutustoetust tööturuteenuste ja -toetuste seaduse § 37 alusel kehtestatud määras.
2. Kaitstud töö tingimustes töötamine – kliendi toetamine ja juhendamine kaitstud töötamise teenuse saamise ajal.
3. Avatud tööturule siirdunud kliendi toetamine eesmärgiga säilitada kaitstud töötamise teenust saanud kliendi võimekus töötada avatud tööturul. Avatud tööturul töötamise tugiteenust osutatakse kliendile, kes on edukalt läbinud kaks esimest etappi. Kolmanda etapi detailse sisu koostab SKA 2017. aastaks, võttes aluseks teenuseosutajate poolt 2016. aasta kohta esitatud teenuse osutamist kajastavad andmed. Nimetatud andmete analüüs võimaldab SKA-l kujundada klientide vajadusi arvestav teenusemudel.

2.1.1.1. Sihtrühm

Vähenenud töövõimega tööealised isikud (alates 16. eluaastast kuni vanaduspensionieani), kelle puhul on täidetud kõik alljärgnevad tingimused:

- 1) ta on võimeline tegema eesmärgipärast tööd keskmiselt kümme tundi nädalas I etapi lõpuks;
- 2) tal on raske, sügava või püsiva kuluga psüühikahäire, liitpuue või nägemispuue või ta on läbi elanud peaaajutrauma või ajukahjustust tekitava haiguse;
- 3) tal on tuvastatud puuduv töövõime töövõimetoetuse seaduse alusel või ta on tunnistanud osaliselt (80–90%) või täielikult (100%) töövõimetuks riikliku pensionikindlustuse seaduse (RPKS) alusel;
- 4) ta ei saa samal ajal töötukassa pakutavat tähtajalist kaitstud töötamise teenust.

2.1.1.2. Tegevuse üldajaraam

01.03.2015–31.12.2022

2.1.1.3. Tegevuse elluviija

Sotsiaalkindlustusamet

2.1.2. Abivahendite kasutamise võimaldamine

Tegevus toetab tööealiste vähenenud töövõimega isikute võimalust vastata töövõime toetamise reformiga seatavatele aktiivsuse nõuetele. Abivahendite teenus on SKA pakutav teenus, mille puhul antakse õigustatud isikutele tehniliste abivahendite (edaspidi *abivahend*) hankimisel riigipoolset toetust.

Abivahendite kasutamine võimaldab kõrvaldada erivajadusest tingitud takistusi töökoha saamisel, töötamisel ja igapäevaeluga toimetulemisel. Tegevuse käigus kompenseerib riik teenusepakkujale kliendi abivahendi lähtuvalt sotsiaalkaitseministri 21. detsembri 2005. a määrusest nr 74 „Abivahendite loetelu, abivahendite eest tasu maksmise kohustuse riigi poolt ülevõtmise otsustamise ja erandite tegemise tingimused ja kord ning abivahendi kaardi andmed“. Teenusepakkuja tagab abivahendi sobitamise ja kohandamise ning esmase kasutamise ja hooldamise õpetamise.

Tegevuse käigus on võimalik kujundada lähenemine, mille puhul tööturul aktiivne inimene ei ole kohustatud abivahendi saamiseks taotlema puuet või osalist töövõimet, vaid saab võimaluse kasutada abivahendit tööturule siirdumise ja/või seal püsimise eesmärgil. Abivahendit on õigus saada isikul, kellele on väljastatud vastav tõend abivahendi vajaduse kohta või kellele on koostatud rehabilitatsiooniplaan.

Teenuse kujundamise raames nähakse ette uute, kehtivas abivahendite eraldamise süsteemis puuduvate abivahendite eraldamine, millel võib olla otsene mõju tööealise isiku toimetuleku paranemisele³. See sisaldab muu hulgas võimalust otsida lähtuvalt inimese vajadustest ka innovaatilisi abivahendi lahendusi väljastpoolt Eestit, mis piiratud eelarve tõttu polnud varem võimalik (nt kõrgtehnoloogilised proteesid, iseronivad ratastoolid treppidel liikumiseks, ajas väga kiiresti arenevad arvuti- ja suhtlusabivahendid jm). Võttes arvesse eeldatavat eraldatavate abivahendite mahu ja funktsionaalsuse suurenemist ning seeläbi ka suuremaid kulutusi, on riigil võimalik kujundada lisaks abivahendi eraldamise teenusele ka eelarve mudel, mis annab ülevaate tegelikust tööealise sihtrühma abivahendite vajadusest ja selleks vajalike rahaliste vahendite ulatusest.

Uued lähenemisviisid abivahendite kasutamise võimaldamisel ja uute abivahendite eraldamise eelarve mudelite kujundamise viisid on võimalikud lisaväljundid käesoleva tegevuse puhul, kus tegevuse käigus osutatava teenuse osutamisel kogutavate andmete põhjal saab teenust

³ Sotsiaalministri määrust muudetakse vastavalt vajadusele.

parema teenuse kvaliteedi ja vahendite eesmärgipärasema kasutamise eesmärgil ümber kujundada. Samas ei ole tegemist eraldi teenuse osutamise eesmärkidega, mistõttu ei ole seatud ka eraldi eesmäärke ega määratud kindlaid tähtaegu.

2.1.2.1. Sihtrühm

Tööealised vähenenud töövõimega isikud (alates 16. eluaastast kuni vanaduspensionieani), kes vajavad abivahendeid üldise võimekuse parandamiseks ja toimetuleku toetamiseks, sh töötamist toetavate ja sotsiaalset toimetulekut toetavate funktsioonide tagamiseks

2.1.2.2. Tegevuse üldajaraam

01.01.2016–31.12.2020

2.1.2.3. Tegevuse elluviija

Sotsiaalkindlustusamet

2.1.3. Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse osutamine

Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenus on mõeldud eelkõige inimestele, kellel esineb korraga mitmeid puudega seotud raskusi. Rehabilitatsiooni eesmärk on õpetada ja arendada inimese igapäeva elu oskusi, suurendada tema osalust ühiskonnaelus ja arendada töövõime taastamise eeldusi. Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenus loob võimalused, et inimene saaks tööturule siirduda või tööhõives jätkata. Rehabilitatsiooniteenus raames hinnatakse isiku teenusevajadust, nõustatakse ja selgitatakse rehabilitatsiooniteenus eesmäärke ja võimalusi. Tööealiste isikute puhul hindab esmast teenusevajadust SKA juhtumikorraldaja. Selle järel hakkavad kliendid teenust saama juhtumikorraldaja poolt koostatud tegevuskava või varem koostatud programmi alusel, keerukamate juhtumite puhul koostab isikliku rehabilitatsiooniplaani rehabilitatsioonimeeskond. Teenuse osutamise käigus juhendatakse isikut, kuidas planeeritud tegevusi paremini ellu viia. Vastavalt isiku vajadusele osutatakse rehabilitatsiooniteenusid kas individuaalselt, perele või grupile. Vajaduse korral tehakse vahehindamisi ja hinnatakse rehabilitatsiooniprotsessi tulemuslikkust.

Rehabilitatsioon sisaldab muu hulgas järgmisi teenuseid: füsioteraapia, tegevusteraapia, loovteraapia, logopeediline abi, eripedagoogiline abi, kogemusnõustamine, psühholoogiline nõustamine, õendusala nõustamine, sotsiaal nõustamine, arsti (sh psühhiaatri) nõustamine.

2.1.3.1. Sihtrühm

Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse sihtrühm on isik, kes vastab osaliselt sotsiaalhoolekande seaduse § 59 lõike 1 tähenduses õigustatud isiku kriteeriumitele:

- 1) kes on tööealine (alates 16. eluaastast kuni vanaduspensionieani);
- 2) kellel ei ole tuvastatud sügavat puuet puuetega inimeste sotsiaalhoolekande seaduse § 2 tähenduses;
- 3) kes ei ole jäänud riikliku pensionikindlustuse seaduse §-s 9 sätestatud ennetähtaegsele vanaduspensionile;
- 4) kes ei saa päästeteenistuse seaduse §-s 19 sätestatud vanaduspension ootel oleva päästeteenistuja toetust;
- 5) kellele ei osutata tööalase rehabilitatsiooni teenust.

2.1.3.2. Tegevuse üldajaraam

01.05.2017–31.12.2019

2.1.3.3. Tegevuse elluviija

2.2. Kuulmispuudega inimestele suunatud tõlketeenuste arendamine ja pakkumine

Tegevuse eesmärk on suurendada vähenenud töövõimega kuulmispuudega (kurtide, vaegkuuljate ja hiliskurdistanute) inimestele suunatud tõlketeenuste valikut ja osutamist, mis soodustaksid ja toetaksid nende praegust töötamist avatud tööturul, võimalikku tööturule liikumist ning seal püsimist. Eestis on 2000–5000 isikut, kellel on kuulmispuue domineeriva puudena või kuulmispuue liitpuude koosseisus⁴ ja nad vajavad regulaarselt tõlkide abi, kes vahendavad nende suhtlust kuuljatega, kasutades selleks kliendile sobivat suhtlemissüsteemi.

Tegevuse käigus koostatakse esmalt kuulmispuudega inimestele tõlketeenuste pakkumise üldine kontseptsioon, mis on võimalike tõlkeliikide (viipekeeletõlge, kirjutustõlge jne) ja tõlke vahendamise võimaluste (nt videotõlge) ülene, et hinnata tõlketeenuste rakendamise vajadusi ja võimalusi Eestis. Analüüsitakse kuulmispuudega isikutele suunatud tõlketeenuste osutamise kogemust välismaal ning tuvastatakse võimalikud takistused ja probleemid teenuste osutamisel Eestis. Saadud tulemuste põhjal kujundatakse sihtrühmale sobivad teenusemudelid, koostatakse kulumudelid, disainitakse, katsetatakse ja pakutakse teenuseid.

2.2.1. Sihtrühm

Erivajadusega vähenenud töövõimega tööealised inimesed (16-aastane kuni vanaduspensioniealine).

2.2.2. Tegevuse üldajaraam

01.05.2015–31.12.2023

2.2.3. Tegevuse elluviija

Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskus: 01.05.2015–31.12.2018

Sotsiaalkindlustusamet: 01.01.2019–31.12.2023

2.3. Integreeritud, isikukeskse ja paindliku erihoolekandeteenuste süsteemi piloteerimine

Tegevuse eesmärk on katsetada erihoolekandeteenuste disainiprotsessi käigus välja töötatud uut erihoolekandeteenuste süsteemi. Katseprojekti käigus katsetatakse vähenenud või puuduva töövõimega psüühilise erivajadusega inimeste toimetulekut toetavate integreeritud, isikukesksete ja paindlike toetusmeetmete ja teenuste süsteemi mudelit (edaspidi *meetmete ja teenuste süsteemi mudel*), sh individuaalse eelarve kasutamise võimalikkust. Meetmete ja teenuste süsteemi mudeli eesmärk on toetada vähenenud või puuduva töövõimega psüühilise erivajadusega inimeste ühiskonnas osalemist, sh tööturuteenuste kasutamise alustamist, teenuste kasutamist ja võimetekohast tööhõives osalemist.

Katseprojekti põhjal kogutakse tagasisidet ning analüüsitakse meetmete ja teenuste süsteemi mudeli kasutajate kogemust. Katsetamise käigus kogutava tagasiside ja kasutajakogemuse tulemuste põhjal tehakse meetmete ja teenuste süsteemi mudeli lahendustes vajalikke parandusi ja täiendusi enne selle rakendamist teenust vajavatele klientidele.

2.3.1. Sihtrühm

⁴ Sotsiaalkindlustusameti registri andmed ning Sotsiaalministeeriumi arvutused.

Tööealised raske, sügava või püsiva kuluga psüühilise erivajadusega inimesed (16-aastane kuni vanaduspensioniealine), välja arvatud dementsuse diagnoosi ja põhidiagnoosiga alkoholisõltlased, kes:

- 1) saavad teenuse kasutamise alustamise ajal erihoolekandeteenust, kuid kelle abivajadus võib olla muutunud (nt vajavad vähesema toetusega teenust), või
- 2) veel ei kasuta erihoolekandeteenuseid, kuid on SKAs teenuse järjekorras, või
- 3) vajavad kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötaja või SKA juhtumikorraldaja hinnangul toimetulekuks ja ühiskonnas osalemiseks või tööturule siirdumiseks toetavaid integreeritud teenuseid.

2.3.2. Tegevuse üldajaraam

01.01.2017–31.12.2023

2.3.3. Tegevuse elluviija

Sotsiaalkindlustusamet: 01.01.2017–31.12.2023

Sotsiaalministeerium: 01.09.2019–31.12.2023

2.4. Toetatud töölerakendamise koolituste pakkumine

Tegevuse eesmärk on arendada vähenenud töövõimega inimeste töölerakendamisega tegelevatele spetsialistide oskusi toetatud töölerakendamise teenuse osutamisel. Toetatud töölerakendamise koolitused lähtuvad toetatud töölerakendamise metoodikast, mis võimaldab inimese töölerakendamisel tugineda tema isikuomadustele ja oskustele, tegeleda töötamist takistavate tegurite kõrvaldamisega ning nõustada nii klienti kui tööandjat töösuhte loomisel ja hoidmisel.

Toetatud töölerakendamise metoodika sobib hästi ka erineva intellektitasemega klientide toetamiseks, kuna see annab ette väga kindlad tegevused ja juhised, kuidas inimese toetatud teekond tööturule peaks kulgema. Toetatud töölerakendamise metoodika järgi toimub töö õpetamine töökohal ja töökoha säilimine on tagatud tugiteenustega. Tugiteenuste abil aidatakse kliendil leida töökoht, õpetatakse klient töökohal välja, toetatakse tema tegevusi, heaolu, edasijõudmist ja saavutusi ning probleemide lahendamist ja eesmärkide saavutamist.

Eesmärk ei ole ainult kliendi töötamisega seotud raskusi ennetada, vaid parandada ka kliendi elukvaliteeti. Kõike seda saavad pakkuda koolitatud spetsialistid sotsiaalsüsteemi teenuste raames. Kui tagada spetsialistidele ühtsed ja kvaliteetsed toetatud töölerakendamise metoodika kasutamise oskused, on tulemuseks erivajadustega inimeste toetamine ja motiveerimine töökoha otsimisest kuni töökoha säilimiseni ning sealjuures suureneb ka erivajadustega inimeste kaasatus ühiskonda.

2.4.1. Sihtrühm

Erihoolekande tegevusjuhendajad, kaitstud töötamise teenuse pakkujad, sotsiaalse ja tööalase rehabilitatsiooni teenuse osutajad, juhtumikorraldajad, kes tegelevad inimeste tööleaitamisega.

2.4.2. Tegevuse üldajaraam

01.01.2019–31.12.2020

2.4.3. Tegevuse elluviija

2.5. Kutserehabilitatsiooni teenuse arendamine

Tegevuse eesmärk on teenuse disainil põhinedes arendada välja vähenenud töövõimega inimestele kutserehabilitatsiooni teenus kutseõppeasutustes osutamiseks üle Eesti.

Kutserehabilitatsioon on protsess, mille käigus inimesed, kellel on füüsilised, psühholoogilised, kognitiivsed, emotsionaalsed või terviseprobleemid, õpivad uusi ametioskusi ja igapäevaeluoskusi, ning seda toetavad õpetajad, rehabilitatsiooni- ja tööhõivespetsialistid. Teenus aitab inimesel ületada tõkked, mis takistavad töö saamist, töö säilitamist, tööle naasmist või võimetekohast töölerakendumist.

Kutserehabilitatsiooni teenus on sümbioos sotsiaal-, haridus- ja tööteenusest, mis on eelkirjeldatud erivajadusega inimese jaoks loodud eesmärgistatud ja juhitud teenus, mille tulemusel inimene rakendub tööle võimetekohaselt ja oskab igapäevaeluga võimalikult iseseisvalt toime tulla.

2.5.1. Sihtrühm

Erivajadusega inimene alates 16. eluaastast. Teenuse saamise aluseks on Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuse hindamismeeskonna otsus.

2.5.2. Tegevuse üldajaraam

01.01.2021–31.12.2023

2.5.3. Tegevuse elluviija

Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskus

2.6. Kutserehabilitatsiooni keelekümbelse kohanemiskursus vene keele emakeelega õppijale

Venekeelse emakeelega haridusliku erivajadusega õppijal on põhikooli lõpetamise järel võimalik minna paari kutsekooli õppima venekeelsele erialale, kuid need võimalused on piiratud ega pruugi sobituda inimese erivajaduse ega huviga.

Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuse poole pöördub iga aastaga aina rohkem vanemaid, kes uurivad keskuse võimaluste kohta pakkuda nende lastele vene keeles kutserehabilitatsiooni teenust. Kutserehabilitatsiooni teenuse vajadus nende erivajadustega inimeste seas, kelle emakeel on vene keel ning kes ei räägi eesti keelt ega saa sellest aru, kasvab iga aastaga.

Tegevuse raames töötatakse välja keelekümbelse kohanemiskursus, mille raames toimub lisaks erinevate oskuste õppele ka keeleõpe. Teenuse saamise alused kirjutatakse lahti Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuse poolt arendamisel olevas sihtrühmapõhises õppekavas. Sihtrühmale suunatud keeleõpe peab toimuma viisil, mis sobib erivajadusega inimese võimekusega. Senine Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuse praktika on näidanud, et väga keeruline on õppida keeles, mida inimene oskab halvasti või ainult osaliselt.

2.6.1. Sihtrühm

Vene keelt emakeelena kõnelev erivajadusega inimene alates 16. eluaastast.

2.6.2. Tegevuse üldajaraam

01.01.2021–31.12.2023

2.6.3. Tegevuse elluviija

Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskus

3. Näitajad

Näitajad	Näitaja nimetus (viide TAT punktile, missugusest tegevusest kujuneb)	Algtase	Sihttase (2018)	Sihttase (2023)	Selgitus
Rakenduskava väljundinäitaja (TAT tulemusnäitaja)	Osalise töövõimega inimesed, kes on saanud töövõime reformi vahendusel teenuseid	0	22 390 (meetmes kokku 31 420)	27 383 (meetmes kokku 57 300)	Tegevuste 2.1, 2.3 ja 2.6 tulemusnäitajad. Näitaja täitmisel panustab lisaks käesolevale TAT-le Eesti Töötukassa poolt elluviidav meetme tegevuse 3.1.1 TAT.
TAT-spetsiifilised väljundinäitajad	Tegevus 2.1. Kaitstud töötamise teenuse väljaarendamine ja osutamine, abivahendite kasutamise võimaldamine ning sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse pakkumine				
Väljundinäitaja	Osalise töövõimega inimesed ⁵ , kes on saanud töövõime reformi vahendusel teenuseid	0	22 390	26 635	Panustab otseselt rakenduskava väljundinäitajasse
TAT-spetsiifiline väljundinäitaja	Tegevus 2.2. Kuulmispuudega inimestele suunatud tõlketeenuste arendamine ja pakkumine				
Väljundinäitaja	Välja töötatud tõlketeenuse kontseptsioonide arv	0	1	1	Panustab kaudselt rakenduskava väljundinäitajasse
Väljundinäitaja	Osutatud tõlketeenuste tundide arv	0	5000	x ⁶	Panustab kaudselt rakenduskava väljundinäitajasse
TAT-spetsiifiline väljundinäitaja	Tegevus 2.3. Uue integreeritud, isikukeskse ja paindliku erihoolekandeteenuste süsteemi piloteerimine				
Väljundinäitaja	Osalise töövõimega inimesed ⁷ , kes on saanud töövõime	0	740	740	Panustab otseselt rakenduskava väljundinäitajasse

⁵ Osalise töövõimega inimesed – nii väljundi- kui ka tulemusnäitaja puhul loendatakse kõik nimetatud tegevustes osalejad, k.a puuduva töövõimega inimesed

⁶ Sihttase selgitatakse välja peale analüüside valmimist

⁷ Osalise töövõimega inimesed – nii väljundi- kui ka tulemusnäitaja puhul loendatakse kõik nimetatud tegevustes osalejad, k.a puuduva töövõimega inimesed

	reformi vahendusel teenuseid				
Väljundinäitaja	Integreeritud, isikukeskse ja paindliku erihoolekandeteenus te süsteemi piloteerimise mõjuanalüüs	0	0	1	Panustab kaudselt rakenduskava väljundinäitajasse
Väljundinäitaja	Psüühilise erivajadusega inimeste ühiskonda kaasamist toetavad kommunikatsioonitegevused	0	0	5	Panustab kaudselt rakenduskava väljundinäitajasse
TAT-spetsiifiline väljundinäitaja	Tegevus 2.4. Toetatud töölerakendumise koolituste pakkumine				
Väljundinäitaja	Koolitusel osalejate arv			180	Panustab kaudselt rakenduskava väljundinäitajasse
TAT-spetsiifiline väljundinäitaja	Tegevus 2.5. Kutserehabilitatsiooni teenuse arendamine				
Väljundinäitaja	Osalise töövõimega inimesed, kes on saanud töövõime reformi vahendusel teenuseid			8	Panustab otseselt rakenduskava väljundinäitajasse
TAT-spetsiifiline väljundinäitaja	Tegevus 2.6. Kutserehabilitatsiooni keelekümbluse kohanemiskursus vene keele emakeelega õppijale				
Väljundinäitaja	Osalise töövõimega inimesed ⁸ , kes on saanud töövõime reformi vahendusel teenuseid			8	Panustab otseselt rakenduskava väljundinäitajasse
TAT-spetsiifilised tulemusnäitajad	Tegevused 2.1, 2.2 , 2.3 ja 2.6				
Tulemusnäitaja	Töötavad vähenenud töövõimega inimesed, kes on säilitanud oma töökoha 12 kuu möödumisel alates töövõime reformi vahendusel teenuste saamist	90%	x	90%	Panustab otseselt rakenduskava tulemusnäitajasse
Tulemusnäitaja	Mittetöötavad vähenenud töövõimega inimesed, kes on liikunud hõivesse 12 kuu möödumisel alates töövõime	8%	x	26%	Panustab otseselt rakenduskava tulemusnäitajasse

⁸ Osalise töövõimega inimesed – nii väljundi- kui ka tulemusnäitaja puhul loendatakse kõik nimetatud tegevustes osalejad, k.a puuduva töövõimega inimesed

	reformi vahendusel teenuste saamist				
--	--	--	--	--	--

4. TAT mõju läbivatele teemadele

TAT mõjutab (märkida ristiga, nii jah“ kui „ei“ vastuse korral tuleb selgituses vastust argumenteeritult põhjendada):

Regionaalareng jah ei

TAT edukas elluviimine toetab kõigi Eesti piirkondade ühtlasemat arengut. See on eri regioonide arengueelduste ärakasutamise ja ühtlasema arengu eelduseks, mille puhul on inimestel igas toimepiirkonnas kättesaadavad teenused ja enda rakendamise võimalused. TAT tegevused aitavad tööle rakenduda vähenenud ja puuduva töövõimega isikutel, kellel seni on tööturul osalemine olnud raskendatud või on see võimalus üldse puudunud. Suureneb eri piirkondade majandusliku ja sotsiaalse toimetuleku võime ja väheneb inimeste mitteaktiivsus tööturul.

Keskkonnahoid ja kliima jah ei

TAT tegevuste elluviimisega ei kaasne otsest mõju keskkonnahoiu ja kliima eesmärgile, kui lähtuda perioodi 2014–2020 Euroopa Liidu vahendite kasutamise partnerlusleppe ja ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruandest⁹.

Infoühiskond jah ei

TAT toetab eesmärki – IKT potentsiaali nutikas kasutamine – Eesti strateegiliste eesmärkide saavutamiseks. TAT tegevuste rakendamine toetab infotehnoloogia võimaluste kasutamist teenuste osutamisel. TAT alusel osutatakse viipekeele videotõlke teenust, mis võimaldab kuulmispuudega isikutel teenust saada IKT-lahenduste vahendusel.

Riigivalitsemine jah ei

TAT toetab tõhusa ja tervikliku riigivalitsemise edendamise eesmärki, toetades erivajadustega inimeste süveneva tööturult kõrvalejäämise protsessi peatamist. Praegu rakendatakse töövõimetutele inimestele üksnes passiivseid meetmeid hüvitiste ja soodustuste näol. Uues töövõime toetamise süsteemis suunatakse tähelepanu sellele, mida vähenenud töövõimega isikud on suutelised tegema ning aidatakse neil leida sobivat tööd. Seeläbi suureneb tööjõus osalemise määr ja suureneb riigi maksutulu.

Võrdsed võimalused¹⁰

Sooline võrdsus (kas TAT lõpptulemus mõjutab meeste ja naiste olukorda ühiskonnas)¹¹ jah ei

TAT sisaldab tegevusi, mis panustavad otseselt soolise võrdõiguslikkuse edendamisse

jah ei

⁹ [Euroopa Liidu vahendite kasutamise partnerlusleppe ja ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava keskkonnamõju strateegilise hindamise \(KSH\) aruanne](#)

¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikkel 7. Meeste ja naiste võrdõiguslikkuse edendamine ja mittediskrimineerimine.

¹¹ Soolise võrdsuse tagamine tähendab naiste ja meeste võrdsed õigusi, kohustusi, võimalusi ja vastutust kõikides eluvaldkondades. Kõik poliitikavaldkonnad, mis lõpptulemusena mõjutavad inimeste olukorda ühiskonnas, mõjutavad ka naisi ja mehi.

TAT panustab soolise võrdõiguslikkuse edendamisse läbi sooküsimuste lõimimise¹² TAT ettevalmistamisse, rakendamisse ja seiresse

jah ei

Abivahendite ja kaitstud töötamise vajaduses on selged soospetsiifilised, osaliselt bioloogiliselt determineeritud jooned, mida TAT tegevuste kavandamisel on arvesse võetud.

Võrdne kohtlemine

jah ei

Kuna TAT on oma loomult orienteeritud võrdsete võimaluste loomisele, on see tervikuna võrdset kohtlemist toetav.

TAT elluviimine aitab kaasa võrdsete võimaluste tagamisele ühiskonnas, toetades seega sidusa ja jätkusuutliku ühiskonna kujunemist. Tegevused on suunatud tööturul nõrgemas positsioonis või tööturult kõrvale jäänud sihtrühmade toetamiseks, sõltumata nende soost, rassist või rahvuslikust kuuluvusest, usutunnistusest või veendumusest või seksuaalsest sättumusest. Puuduva töövõimega inimestele pakutakse võimalust töötada neile sobivas keskkonnas ja nende vajadustele vastavatel tingimustel. Tehniliste abivahendite kasutamine võimaldab kõrvaldada erivajadusest tingitud takistusi töökoha saamisel ja töötamisel.

5. Seos prioriteetse suuna teiste meetmete, TAT-de ja avatud taotlusvoorudega

TAT tegevuste osa terviklikust mõjust tööturule koos teiste prioriteetse suuna meetmete ja TAT-dega

Sotsiaalministeeriumi elluviidav TAT „Töövõime süsteemi toetavad tegevused“ – TAT-d täiendavad teineteist, kuna käesoleva TAT-ga planeeritud tegevustega hõlmatakse järk-järgult ka uue süsteemi järgi hinnatud inimesed enne nende suunamist teenust saama või neile teenuse osutamist. Töövõime süsteemi toetavad tegevused peavad looma toimiva süsteemi, mille abil on võimalik inimeste töövõimet hinnata ning lähtuvalt sellest neile vajalikke teenuseid osutada.

Töötukassa elluviidav TAT „Tööturuteenuste osutamine töövõimereformi sihtrühmale“ – käesolev TAT täiendab töövõimereformi sihtrühmale mõeldud tööturuteenuste TAT-d, mille kaudu arendatakse, juurutatakse ja osutatakse sihtrühmale täiendavaid teenuseid, et aidata töökohta säilitada või uut tööd leida. Kaitstud töötamise teenuse pakkumine käesoleva TAT raames elluviidavate tegevustega võimaldab töölaadsete tegevustega hõivatud olla ka täielikult puuduva töövõimega inimestel. Abivahendite eraldamine suurendab vähenenud töövõimega inimeste hakkama saamist nii väljaspool töökohta kui ka töökohal. Tõlketeenuse arendamine suurendab kuulmispuudega inimeste võimalusi osaleda tööturul.

Tööinspektsiooni elluviidav TAT „Töövõimet hoidva ja säästva töökeskkonna arendamine“ – nimetatud TAT eesmärk on tööandjate ja töötajate teavitamine töövõime hoidmise ja säilitamise võimalustest ning nende toetamine töökeskkonna edendamisel teavitus-, nõustamis-, koolditus- ja kaasamistegevuste abil. Tööandjatele suunatud tegevused on vajalikud, sest neil on oluline roll, et saavutada reformi tulemused.

Seos sama suuna teiste meetmetega

Meede 2.2 „Tööturul osalemist toetavad hoolekandeteenused“ – abivahendite vajadust hinnatakse vastavalt nimetatud meetme raames loodavale abivahendite vajaduse hindamise instrumendile, mis töötatakse välja koos selle kasutamist hõlbustava IT-lahendusega. Meetme

¹² TAT ettevalmistamisel, rakendamisel ja seires võetakse arvesse naiste ja meeste erinevat olukorda ja vajadusi ning hinnatakse mõju naiste ja meeste sotsiaal-majanduslikule olukorrale ühiskonnas selleks, et tagada ühtmoodi kasu nii naistele kui meestele ning kaotada ebavõrdsus.

raames kujundatakse ümber erihoolekandeteenused ja -teenuste süsteem, lähtudes psüühilise erivajadusega täisealiste inimeste ja nende lähedaste vajadustest ning eesmärgist korraldada teenuseosutamist efektiivsemalt ja paindlikumalt. Teenusedisaini meetodikat kasutades töötatakse välja isikukesksed, paindlikud ja teiste sidussüsteemidega sobituvad lahendused erihoolekandeteenuste kogukonnakeskseks ja efektiivsemaks osutamiseks, et toetada psüühilise erivajadusega inimeste ja nende pereliikmete osalemist ühiskonnas ning võimaldada ennetada isikute vajadust institutsionaalsete teenusevormide järele.

Käesoleva meetme raames elluviidavad avatud taotlusvooru tegevused on suunatud tööandjatele, et suurendada nende teadmisi ja valmisolekut võtta tööle vähenenud töövõimega inimesi.

6. Seos valdkondlike arengukavadega

„Euroopa 2020“ on Euroopa Liidu strateegia, mille eesmärk on aidata ELi liikmesriikidel majanduskriisist tugevamana väljuda ja muuta EL aruka, jätkusuutliku ja kaasava majandusega liiduks, kus on kõrge tööhõive, tootlikkuse ja sotsiaalse ühtekuuluvuse tase. Sellest tulenevalt on üks viiest seatud eesmärgist see, et aastaks 2020 on 75% elanikkonnast vanuses 20–64 aastat tööga hõivatud.

„Konkurentsikava Eesti 2020“ kaks keskset eesmärki on Eesti tootlikkuse ja tööhõive suurendamine. Lähiaastate peamine fookus on hariduse ja tööhõive valdkonnal rõhuasetusega pikaajaliste ja noorte töötute tööturule integreerimisel ning oskuste arendamisel.

Käesolev TAT on suunatud erivajadustega sihtrühmade tööturul osalemise määra tõstmisele.

Sotsiaalministeeriumi valitsemisala arengukava aastateks 2014–2017 näeb ette tegeleda hoolekandeteenuste ja sotsiaaltoetuste vajaduspõhise kättesaadavuse, hoolekandeteenuste kvaliteedi ja klientide parema teadlikkuse tagamisega ning hoolekandeteenuste jätkusuutlikkuse ja efektiivsusega.

7. TAT rakendamine

7.1. Toetuse saaja kohustused

Toetuse saajale kohalduvad lisaks käesolevas TAT-s sätestatule struktuuritoetuse seaduse §-des 24 ja 26 ning struktuuritoetuse seaduse alusel kehtestatud õigusaktides toetuse saajale sätestatud kohustused. Ühtlasi on toetuse saaja kohustatud:

7.1.1 esitama rakendusasetusele (edaspidi RA) TAT järgmis(t)e eelarveaasta(te) tegevuste detailse kirjelduse (lisa 1 vorm A) ja sellele vastava eelarve kulukohtade kaupa (lisa 1 vorm B) kinnitamiseks jooksva aasta 1. novembriks;

7.1.2 esitama punktis 7.1.1 nimetatud dokumendid peale nende kinnitamist viie tööpäeva jooksul rakendusüksusele (edaspidi RÜ);

7.1.3 esitama RA nõudmisel TAT eelarve jagunemise aastate ja eelarveartiklite kaupa;

7.1.4 rakendama TAT-d vastavalt kinnitatud detailsele tegevuste kirjeldusele ja eelarvele;

7.1.5 esitama RA-le TAT eelarve täitmise aruande iga kuu 10. kuupäevaks eelmise kuu kohta RA poolt välja töötatud vormil;

7.1.6 esitama RÜ-le järgneva eelarveaasta väljamaksete prognoosi 10. detsembriks või kümne tööpäeva jooksul peale lisa 1 vormi A ja vormi B kinnitamist, kui muudatuse tulemusel muutub

eelnev väljamaksete prognoos. Esimese eelarveaasta väljamaksete prognoos tuleb esitada 15 tööpäeva jooksul TAT kinnitamisest;

7.1.7 esitama korrigeeritud prognoosi järele jäänud eelarveaasta kohta, kui punktis 7.3 nimetatud maksetaotlus erineb rohkem kui ¼ võrra punktis 7.1.6 nimetatud prognoosist.

7.2. Kulude abikõlblikkus

7.2.1. Kulu on abikõlblik, kui see on põhjendatud, tekib vastavalt Vabariigi Valitsuse 1. septembri 2014. a määruse nr 143 „Perioodi 2014–2020 struktuuritoetusest hüvitatavate kulude abikõlblikuks lugemise, toetuse maksmise ning finantskorrektsioonide tegemise tingimused ja kord“ (edaspidi *ühendmäärus*) § 2 lõigetele 3 ja 4 ning makstakse vastavalt lõikele 5 ning on kooskõlas Euroopa Liidu ja Eesti õigusega.

7.2.2. Abikõlblikeks kuludeks loetakse käesolevas TAT-s nimetatud tegevuste elluviimiseks vajalikud kulud, mis vastavad ühendmääruses ja käesolevas TAT-s sätestatud tingimustele.

7.2.3. Muu hulgas on abikõlblikud kulud:

7.2.3.1 TAT elluviimisega seotud otsesed personalikulud vastavalt ühendmääruse § 3 lõike 1 punktidele 1–4 ja lõikele 4;

7.2.3.2 TAT kaudsed kulud 15% ühtse määra alusel, arvestatuna ühendmääruse § 3 lõike 1 punktides 1–4 ja lõikes 4 nimetatud otsestest personalikuludest. TAT kaudseteks kuludeks loetakse ühendmääruse § 9 lõikes 5 nimetatud TAT üldkulud ning § 9 lõikes 6 nimetatud tegevuste tegemisel tekkivad personalikulud;

7.2.3.3 TAT juhtimisega seotud muud kulud, sh koolitus- ja lähetuskulud;

7.2.3.4 TAT punktis 2.1.1 nimetatud sihtrühmale kaitstud töötamise teenuse I etapis makstav stipendium tööturuteenuste ja -toetuste seaduse § 35 lõike 6 alusel kehtestatud määras, arvestades lõikes 3¹ sätestatud tingimusi;

7.2.3.5 TAT punktis 2.1.1 nimetatud sihtrühmale kaitstud töötamise teenuse I etapis makstav sõidu- ja majutustoetus tööturuteenuste ja -toetuste seaduse § 37 lõike 5 alusel kehtestatud määras, arvestades lõikes 2 sätestatud tingimusi;

7.2.3.6 TAT punktis 2.1.2 nimetatud sihtrühmale abivahendi eraldamine sotsiaalhoolekande seaduse § 47 lõike 2 alusel kehtestatud sotsiaalministri määrusest lähtuvalt. Soetamise puhul ei mõjuta kulu abikõlblikkust abivahendi kasutusaeg, abivahendi soetamine on abikõlblik ja abikõlblikkust (sh abivahendi soetaja sihtrühma kuuluvust) hinnatakse soetamise hetke seisuga.

7.2.3.7 TAT punktis 2.1.3.1 nimetatud sihtrühmale sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse osutamine vastavalt sotsiaalhoolekande seaduse §-de 57 ja 58 alusel kehtestatud valdkonna eest vastutava ministri määrusele.

7.2.4. Lisaks ühendmääruse §-s 4 nimetatud kuludele on TAT raames mitteabikõlblikud järgmised kulud:

7.2.4.1 hoonestatud ja hoonestamata maa, kinnisvara ja mootorsõiduki ost;

7.2.4.2 väliskoolituse ja -lähetuse kulud väljaspool Euroopa Liidu liikmesriike;

7.2.4.3 päevaraha ja mootorsõiduki kasutamise kulu osas, mis ületab vastavates õigusaktides kehtestatud maksustamisele mittekuuluvat piirmäära.

7.3. Toetuse maksmine

7.3.1. Toetuse maksmine toimub vastavalt struktuuritoetuse seaduse §-dele 28–30 ja selle alusel kehtestatud õigusaktidele. Lihtsustatud hüvitamisviiside alusel toetuse väljamaksmisel kulu tegelikku maksumust ei tõendata ega kontrollita.

7.3.2. Toetust makstakse ühendmääruse § 14 lõike 1 punkti 1 alusel.

7.3.3. Enne esimese maksetaotluse esitamist peab toetuse saaja esitama RÜ-le:

7.3.3.1 väljavõtte oma raamatupidamise sise-eeskirjast, milles on kirjeldatud, kuidas TAT kulusid ja tasumist eristatakse raamatupidamises muudest TAT rakendaja kulusid;

7.3.3.2 koopia riigihangete tegemise korrast asutuses;

7.3.3.3 lühikirjelduse TAT rakendamisega seotud dokumentide algatamise, viseerimise ja kinnitamise kohta ning vajaduse korral allkirjaõigusliku isiku poolt edasivolitatud õiguste korral vastavad volituste koopiad.

7.3.4. Punktis 7.3.3 nimetatud dokumente ei pea esitama, kui toetuse saaja on varasemate TAT-de rakendamisel nimetatud dokumendid esitanud ja neid ei ole enne uue TAT rakendamist muudetud. Toetuse saaja esitab RÜ-le sellekohase kirjaliku kinnituse.

7.3.5. Maksetaotlusi võib esitada kõige harvem üks kord kvartalis ja kõige sagedamini üks kord kuus. Kui makstud abikõlblike kulude maksumus on riigihanke piirmääraga võrdne või ületab seda, esitatakse maksetaotlus üks kord kuus. Maksetaotluse menetlusaeg on kuni 90 kalendripäeva.

7.3.6. Toetus makstakse toetuse saajale välja ühendmääruses kehtestatud korras RÜ-le esitatud maksetaotluse alusel struktuuritoetuse registri kaudu registris oleval vormil.

7.3.7. Projekti kaudsed kulud makstakse välja, arvestatuna 15% projekti abikõlblikest otsestest personalikuludest.

7.3.8. Toetus makstakse välja vastavalt TAT-s nimetatud toetuse osakaalule abikõlblikest kulusid ja mitte rohkem, kui määratud toetuse summa.

7.3.9. RÜ-l on õigus maksetaotluse menetlemine osaliselt või täielikult peatada, kui:

7.3.9.1 maksetaotluses esineb puudusi;

7.3.9.2 toetuse kasutamisega seotud kohustus on täitmata;

7.3.9.3 kulu abikõlblikkus ei ole üheselt selge;

7.3.9.4 ilmnenud asjaolude põhjal on kahtlus, et toetuse saaja ei suuda ettenähtud ajaks TAT-d ellu viia või saavutada kavandatud tulemust;

7.3.9.5 maksetaotlusega taotletavat toetuse summat on võimalik struktuuritoetuse seaduse § 48 lõike 3 kohaselt tasaarveldada struktuuritoetuse seaduse § 30 lõigete 5 ja 6 alusel väljamaksmisele mittekuuluva või finantskorrektsiooni otsuse kavandis nimetatud tagasimaksmisele kuuluva toetusega.

7.3.10. Kui maksetaotluse kontrollimisel ilmneb, et toetuse saajal on täitmata maksetaotluses nimetatud kuluga seotud kohustus või nõue või maksetaotluses esineb puudus, mida on võimalik kõrvaldada RÜ määratud tähtaja jooksul, võib RÜ määrata kohustuse ja nõude täitmiseks ning puuduse kõrvaldamiseks uue tähtaja. Kui puudus kõrvaldatakse või kohustus või nõue täidetakse määratud tähtaja jooksul, loetakse, et maksetaotlus on esitatud puudusteta ja kohustus või nõue on täidetud.

7.3.11. Korraldusasutus võib kontrollida kulude abikõlblikkust, sealjuures kulu abikõlblikuks lugemise aluseks olevat teavet, dokumente ja muid tõendeid. Korraldusasutus võib kohustada RÜ-d maksetaotluse menetluse osaliselt või täielikult peatama struktuuritoetuse § 30 lõikes 4 nimetatud juhtudel.

7.3.12. Korraldusasutus keelab RÜ-l toetuse väljamaksmise, kui kulu ei ole abikõlblik. Korraldusasutus võib keelata toetuse maksmise struktuuritoetuse seaduse § 30 lõikes 6 nimetatud juhtudel.

7.3.13. Viimane maksetaotlus esitatakse hiljemalt koos TAT lõpparuandega. Viimane väljamakse tehakse pärast lõpparuande kinnitamist RA poolt.

7.4. TAT muutmine

7.4.1. Kui ilmneb vajadus TAT tegevusi, tulemusi, eelarvet, näitajaid või TAT abikõlblikkuse perioodi muuta, esitab toetuse saaja RA-le põhjendatud taotluse.

7.4.2. RA vaatab punktis 7.4.1 viidatud muudatuse taotluse läbi 25 tööpäeva jooksul alates taotluse kättesaamisest ja teeb otsuse TAT muutmise taotluse kohta peale punktis 7.4.4 nimetatud RÜ poolt edastatud ettepanekut ja punktis 7.4.8 nimetatud kooskõlastamist.

7.4.3. Puuduste esinemise korral annab RA toetuse saajale tähtaja puuduste kõrvaldamiseks. Taotluse menetlemise tähtaega võib pikendada puuduste kõrvaldamiseks ettenähtud tähtaja võrra.

7.4.4. RA edastab muutmise taotluse peale läbivaatamist arvamuse avaldamiseks RÜ-le. RÜ-l on õigus teha muudatuste kohta ettepanekuid. RÜ esitatavate ettepanekute tähtaeg kooskõlastatakse RA-ga muudatuste sisust ja ulatusest lähtuvalt.

7.4.5. RÜ võib toetuse saajale või RA-le teha ettepaneku TAT eelarvet muuta, kui TAT seirearuandes esitatud andmetest või muudest asjaoludest selgub, et muudatuste tegemine on vajalik TAT eduka elluviimise tagamiseks.

7.4.6. TAT muutmist ei saa taotleda sagedamini kui üks kord kuue kuu jooksul, välja arvatud juhul, kui on olemas RA ja RÜ nõusolek.

7.4.7. RA võib TAT-d muuta, kui selgub, et muudatuste tegemine on vajalik TAT edukaks elluviimiseks või toetuse saajal ei ole toetuse kasutamist ettenähtud tingimustel võimalik jätkata. Kui TAT rakendamisel on kalendriaasta lõpu seisuga tekkinud eelarveliste vahendite jääk, on RA-l õigus vähendada TAT kogueelarvet kalendriaasta kasutamata jäänud eelarve summa ulatuses.

7.4.8. TAT muutmine kooskõlastatakse korraldusasutusega, valdkondlikku komisjoni kuuluva rakendusasutusega ja teiste rakendusasutustega, kes vastutavad sama prioriteetse suuna meetme, meetme tegevuse või meetme tegevuste kogumi rakendamise eest.

7.4.9. TAT muutmiseks punkti 7.4.1 tähenduses ei loeta:

7.4.9.1 punktis 7.1.1 nimetatud järgmis(t)e eelarveaasta(te) tegevuste kirjelduse ja sellele vastava eelarve kulukohtade kaupa (edaspidi tegevuste kirjeldus ja eelarve) esitamist;

7.4.9.2 lisa 1 vormis B näidatud toetuse ja riikliku kaasfinantseeringu muutmist aastate kaupa tingimusel, et TAT kogutoetuse summa ja määr ei muutu.

7.4.10. RA vaatab tegevuste kirjelduse ja eelarve läbi 20 tööpäeva jooksul ning puuduste mitteesinemise korral esitab punkti 7.4.8 kohaselt kooskõlastamisele. Peale kooskõlastamist esitab RA tegevuste kirjelduse ja eelarve ministrile kinnitamiseks.

7.4.11. Tegevuste kirjelduses ja/või eelarves puuduste esinemise korral annab RA toetuse saajale tähtaja puuduste kõrvaldamiseks. Tegevuste kirjelduse ja/või eelarve menetlemise tähtaega võib pikendada puuduste kõrvaldamiseks ettenähtud tähtaja võrra.

7.4.12. Eelnevalt RA-ga kirjalikult kooskõlastades ei eelda TAT muutmist konkreetse(te) aasta(te) vastavale tegevuskavale kinnitatud eelarve muutmise tingimusel, et TAT kogutoetuse summa ja osakaal finantsallikates ei muutu, kui:

7.4.12.1 kinnitatud eelarve kuluridasid ei muudeta ühe kalendriaasta jooksul kumulatiivselt rohkem kui 15% ja

7.4.12.2 muudatuste summa ei ületa ühe kalendriaasta jooksul kumulatiivselt 10 000 eurot.

7.4.13. Peale punktis 7.4.12 nimetatud muudatuste kooskõlastust esitab toetuse saaja viie tööpäeva jooksul muudetud eelarve koos RA kooskõlastusega RÜ-le.

7.5. Toetuse kasutamisega seotud teabe ja seirearuannete esitamine

7.5.1. TAT elluviija esitab RÜ-le TAT vahearuaruande koos lisadega struktuuritoetuste registri (edaspidi *register*) vahendusel üldjuhul iga aasta 20. jaanuariks ja 15. juuliks. Kui registri töös esineb tehniline viga, mis takistab aruande tähtaegset esitamist, loetakse aruande esitamise tähtajaks järgmine tööpäev peale vea kõrvaldamist. Kui TAT tegevuste alguse ja esimese vahearuaruande esitamise tähtpäeva vahe on vähem kui neli kuud, esitatakse vahearuaruande järgmiseks tähtpäevaks.

7.5.2. TAT elluviija esitab RÜ-le TAT lõpparuande registri vahendusel 45 päeva jooksul alates TAT abikõlblikkuse perioodi lõppkuupäevast. Kui registri töös esineb tehniline viga, mis takistab lõpparuande tähtaegset esitamist, loetakse lõpparuande esitamise tähtajaks järgmine tööpäev peale vea kõrvaldamist.

7.5.3. Kui vahearuaruande ja lõpparuande esitamise vahe on vähem kui kuus kuud, esitatakse vaid lõpparuanne.

7.5.4. RÜ kontrollib 20 tööpäeva jooksul vahe- või lõpparuande (edaspidi koos *seirearuanne*) laekumisest, kas TAT seirearuanne on vormikohane ja nõuetekohaselt täidetud.

7.5.5. Kui vahearuanandes puudusi ei esine, kinnitab RÜ TAT vahearuaruande.

7.5.6. Kui lõpparuandes puudusi ei esine, kooskõlastab RÜ lõpparuande ja teavitab viie tööpäeva jooksul RA-d. RA teavitab lõpparuande kinnitamisest viivitamata RÜ-d kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Kui lõpparuanne on esitatud elektrooniliselt digitaalselt allkirjastatult, edastab RÜ lõpparuande viie tööpäeva jooksul RA-le kinnitamiseks.

7.5.7. Vahearuanandes puuduste esinemise korral annab RÜ toetuse saajale vähemalt kümme tööpäeva puuduste kõrvaldamiseks ning RÜ kinnitab TAT vahearuaruande viie tööpäeva jooksul peale puuduste kõrvaldamist.

7.5.8. Lõpparuandes puuduste esinemise korral annab RÜ TAT elluviijale vähemalt kümme tööpäeva puuduste kõrvaldamiseks ning teavitab viie tööpäeva jooksul peale puuduste kõrvaldamist RA-d. RA teavitab lõpparuande kinnitamisest viivitamata RÜ-d kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Kui lõpparuanne on esitatud elektrooniliselt digitaalselt allkirjastatult, edastab RÜ lõpparuande viie tööpäeva jooksul peale puuduste kõrvaldamist RA-le kinnitamiseks.

7.5.9. Kui RA-le esitatud lõpparuandes esineb puudusi, teavitab RA sellest RÜ-d ja edasine lõpparuande menetlemine toimub vastavalt punktile 7.5.9.

7.5.10. TAT seirearuandes peab olema kajastatud vähemalt järgmine informatsioon:

7.5.10.1 andmed TAT kohta (nimetus, tunnusnumber, toetuse saaja ja partneri(te) nimed, abikõlblikkuse periood jne);

7.5.10.2 ülevaade TAT tegevuste elluviimisest (kumulatiivselt);

7.5.10.3 näitajate täitmine (kumulatiivselt);

7.5.10.4 hinnang TAT tulemuslikkusele ja püstitatud eesmärkide saavutamisele;

7.5.10.5 TAT mõju läbivatele teemadele;

7.5.10.6 toetuse saaja hinnang partnerluse toimimisele (täidetakse juhul, kui TAT tegevuste elluviimisele on kaasatud partner).

7.6. Finantskorrektsioonid

7.6.1. Finantskorrektsioone teeb RÜ vastavalt struktuuritoetuse seaduse §-dele 45–47.

7.6.2. Toetuse tagasimaskmine toimub vastavalt struktuuritoetuse seaduse §-dele 48 ja 49.

7.7. Partneri kohustused

Lisaks struktuuritoetuse seaduse §-s 25 nimetatud kohustustele on partner kohustatud:

- 1) esitama toetuse saaja nõudmisel punktis 7.3.3 nimetatud partneri organisatsiooni dokumendid;
- 2) edastama toetuse saajale seirearuande koostamiseks vajalikku informatsiooni.

7.8. Vaiete menetleja

7.8.1. RA otsuse või toimingu peale esitatud vaide menetleja on RA.

7.8.2. RÜ otsuse või toimingu peale esitatud vaide menetleja on RÜ.

7.9. Riigabi

Käesoleva TAT raames antav toetus ei ole riigibi.

8. Riskide hindamine

Risk	Tegevus riskide maandamiseks
Pole piisavalt teenuseosutajaid kohalikul tasandil	TAT käivitumisest teavitatakse varakult potentsiaalseid partnereid. Ettevalmistavat koostööd tehakse teenuseosutajatega üle riigi, et teenuseturgu võimalikult laialdaselt ette valmistada.
Tööturult eemal olevate puuduva töövõimega isikute ebapiisav valmisolek ja motivatsioon teenust kasutada	Puuduva töövõimega isikutega tegelevad juhtumikorraldajad, kes on hästi ette valmistatud, koolitatud ja teadlikud sihtrühmast ning oskavad sellest lähtuvalt inimesi motiveerida teenust kasutama. Motiveerivaks teguriks on teenuse kasutamise I etapil makstav stipendium ning II etapil makstav töötasu. TAT käivitumisest teavitatakse potentsiaalselt sihtrühma partnerite vahendusel.
Tööandjate ebapiisav valmisolek vähenenud töövõimega isikuid tööle võtta	Tööandjate teadlikkuse suurendamine ja informeerimine SKA ja TK pakutavatest teenustest. Aktiine koostöö tööandjatega uute koostöökokkulepete sõlmimiseks, teavitussürituste korraldamine, töömessidel info jagamine. Tööandjate teenusekonsultantide rolli suurendamine nende töös vähenenud töövõimega isikutele töökohtade leidmiseks.
Pole piisavalt abivahendite tootjaid ja/või turustajaid	Potentsiaalseid partnereid teavitatakse varakult TAT käivitumisest.

Lisad:

1. TAT tegevuste detailne kirjeldus – lisa 1 vorm A

2. TAT eelarve – lisa 1 vorm B